

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKA NALOGA
MONIKA CIZL**

KOPER 2018

UNIVERZA NA PRIMOSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Visokošolski strokovni študijski program

prve stopnje Predšolska vzgoja

Diplomska naloga

**MANJ POGOSTE LUTKOVNE TEHNIKE V
ROKAH PREDŠOLSKIH OTROK**

Monika Cizl

Koper 2018

Mentorica:

Izr. prof. Jelena Sitar Cvetko

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila mentorici izr. prof. Jeleni Sitar Cvetko za strokovnost, pomoč in podporo pri nastajanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi vrtcu Sežana, ki mi je omogočil izvedbo praktičnega dela diplomske naloge v enoti Divača, ter vzgojiteljici Irene Glavina Novak za sodelovanje in topel sprejem v skupini Vetrnice.

Rada bi se zahvalila družini in prijateljem za potrpežljivost, podporo ter spodbude. Zahvaljujem se tudi vsem ostalim, ki ste kakorkoli pripomogli k nastanku moje diplomske naloge.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Monika Cizl, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje Predšolska vzgoja

izjavljam,

da je diplomska naloga z naslovom Manj pogoste lutkovne tehnike v rokah predšolskih otrok

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršil/a pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis:

V Kopru, dne _____

IZVLEČEK

Diplomska naloga je sestavljena iz teoretičnega in praktičnega dela, torej gre za kvantitativno akcijsko pedagoško raziskovanje. Ker je naloga praktične narave, temelji na procesu, ki ga sestavljajo načrtovanje, izvedba in analiza.

Teoretični del nam najprej predstavi lutko in lutkovno gledališče – njegov izvor in razvoj, lutkovne tehnike ter nato pomen lutke in igre z lutko za otroka. Predstavi nam pomembnost ustvarjalnega procesa pri delu z lutko, njeno učinkovitost pri povezovanju s kurikulumom in pomembnost vpliva lutke za področje čustvenega, spoznavnega in socialnega razvoja. Na koncu se dotakne še pomena in značilnosti otroških lutkovnih predstav ter metod dela z lutko, ki so bile ključnega pomena za snovanje dejavnosti v praktičnem delu.

Praktični del se najprej posveti načrtovanju, predstavi nam problem, namen ter zadane cilje. Sledijo še raziskovalna vprašanja in načrt izvedbe. V drugem delu se osredotoči na izvedbo, ki zajema opis poteka izvedenih dejavnosti z marionetami, s senčnimi lutkami in predmeti v vlogi lutk. Ta temelji na vsakodnevnih dnevniških zapisih o izvedeni dejavnosti, predstavljen pa je tudi preko fotografij dogajanja. Sledi še analiza oz. evalvacija dejavnosti in zastavljenih ciljev.

Skozi celoten ustvarjalni proces, ki je temeljil na metodah dela z lutko in je zajemal tri različne lutkovne tehnike, se je odražal interes ter veselje otrok ob delu z lutko. Izkazalo se je, da lahko s tovrstnimi dejavnostmi pozitivno in spodbudno vplivamo na otrokov razvoj. Gradimo pozitivno klimo v skupini in omogočimo participacijo in uspeh vsakemu posamezniku.

Ključne besede: metode dela z lutko, senčne lutke, marionete, predmeti – lutke, ustvarjalni proces, celosten razvoj.

ABSTRACT

Less common puppet techniques in hands of preschool children

The thesis consists of a theoretical and a practical part, meaning it includes a quantitative and pedagogical action research. As the thesis is mainly practical, it is based on a process involving planning, performing and analysis.

The theoretical part begins by presenting puppets and puppet theatre, with special focus on its origins and evolution, and it further discusses puppetry techniques, the importance of puppets and puppet shows for a child. This section also deals with the importance of the imagination process when working with a puppet, the possibility of integrating puppets into schools' curricula and the impact puppets have in emotional, cognitive and social development. In its final section, the theoretical part concentrates on the importance and characteristics of children's puppet shows and working methods with puppets, which were of key importance in devising activities for the practical part.

The practical part initially focuses on planning, and presents the problem, the main goal of the thesis and the research objectives. This section is followed by research questions and the performance scheme. The second part deals with the performance and describes the activities carried out with puppets, shadow puppets and objects serving as puppets. The practical part is based on daily log entries about the performed activities, which are represented also by several photographs. The thesis consists of a final analysis and evaluation of the activities and the research objectives.

Through the whole creative process, which was based on working methods with puppets and covered three different puppetry techniques, it was possible to determine children's interest and joy in working with a puppet. The positive and supportive impact that these activities have on children's development could be also noted. In that way, a positive environment can be built, making participation possible for every individual.

Key words: working methods with puppets, shadow puppets, marionettes, objects – puppets, creative process, integrated development.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	1
2	TEORETIČNI DEL.....	2
2.1	Kaj je lutka?.....	2
2.2	Izvor in razvoj lutkovnega gledališča.....	2
2.3	Lutkovne tehnike	3
2.3.1	Marionete	3
2.3.2	Ročne lutke	4
2.3.3	Prstne lutke	4
2.3.4	Lutke na palici.....	4
2.3.5	Senčne lutke	4
2.3.6	Ploske lutke.....	5
2.3.7	Mimične lutke	5
2.3.8	Predmet - lutka.....	5
2.3.9	Lutka - igrača	6
2.3.10	Telesne lutke.....	6
2.4	Otrok in lutka	6
2.4.1	Razvoj igre in igra z lutko	7
2.4.2	Lutka in kurikulum za vrtce.....	8
2.4.3	Lutka in področja razvoja	9
2.4.4	Lutkovne predstave za otroke	11
2.5	Metode dela z lutko	12
2.5.1	Spontana igra z lutko	12
2.5.2	Priprava prizorov z lutko.....	12
2.5.3	Pripovedovanje z lutko	13
2.5.4	Pogovarjanje skozi lutko	13
2.5.5	Učenje in poučevanje z lutko.....	13
2.5.6	Izdelava lutke	14
3	PRAKTIČNI DEL	15

3.1	Problem, namen in cilji.....	15
3.1.1	Problem	15
3.1.2	Namen	15
3.1.3	Cilji.....	15
3.2	Raziskovalna vprašanja.....	16
3.3	Načrt.....	16
3.3.1	Predmeti – lutke	16
3.3.2	Senčne lutke	17
3.3.3	Marionete	17
3.4	Izvedba.....	18
3.4.1	Dejavnosti s predmeti v vlogi lutk	18
3.4.2	Dejavnosti s senčnimi lutkami	21
3.4.3	Dejavnosti z marionetami	25
3.5	Razprava in evalvacija.....	27
4	SKLEPNE UGOTOVITVE.....	29
5	VIRI IN LITERATURA.....	31
6	PRILOGE	33

KAZALO SLIK

Slika 1: Raziskovanje materialov in spontana igra z lutkami	19
Slika 2: Animacija lutke v paru.....	19
Slika 3:Deklici med igro s svojima lutkama	20
Slika 4:Igranje prizorov z lutko.....	20
Slika 5: Predstava na temo izumrtje dinozavrov	21
Slika 6:Predstava o zelo lačni gosenici.....	22
Slika 7:Pogovor po predstavi	22
Slika 8:Spoznavanje senčnih lutk iz predstave	22
Slika 9: Izdelovanje senčnih lutk.....	23
Slika 10: Deklici s končanima lutkama ustvarjata prve dialoge	23
Slika 11:Otroci s svojimi senčnimi lutkami	24
Slika 12: Preizkušanje senčnih lutk	24
Slika 13: Pripovedovanje v paru	25
Slika 14: Pripovedovanje vzgojitelju	26
Slika 15:Pogovarjanje z lutkami.....	27

1 UVOD

Lutke me že od nekdaj navdihujejo, na čisto drugačen način pa sem se z njimi srečala pri predmetu lutke, drama, mediji. Zdi se, da otroke velikokrat prikrajšamo za to čudovito izkušnjo, ki jim poleg zabave nudi še veliko drugega.

V vrtcu so otrokom za igro pogosto na voljo ročne lutke, zelo redko pa se v njihovih rokah znajdejo marionete, senčne lutke in predmeti lutke. Ravno zato sem se odločila za ustvarjalni proces, s pomočjo katerega bi otrokom približala te manj pogoste lutkovne tehnike. Da bi ga še bolj osmislila, sem dejavnosti zasnovala na podlagi metod dela z lutko, ki jih v svoji knjigi opisujeta Tamara Hunt in Nancy Renfro. Obenem sem želela spodbuditi in pozitivno vplivati na tri področja otrokovega razvoja – kognitivni, socialni in čustveni razvoj.

Vloga lutke in lutkovnega gledališča se je skozi stoletja močno spreminjala in razvijala. Ravno temu zgodovinskemu procesu se lahko zahvalimo, da ima lutkovna umetnost dandanes pomembno vlogo tudi v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Lutka je magično bitje, odličen motivator in vzgojiteljev pomočnik. Postane lahko otrokov prijatelj in zaupnik. Delo z njo omogoča otroku razvijanje njegovih potencialov, ustvarjalno izkušnjo, spodbudi ga h kreativnosti in k samoizražanju. Lutka povezuje, ustvarja prijetno vzdušje in spodbuja komunikacijo.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Kaj je lutka?

Lutka je v osnovi abstraktna in nima posebno določene oblike. Narejena je iz raznovrstnih snovi, lahko pa je tudi del človeškega telesa. Vodena je lahko od zunaj (nitke, palica ...) ali od znotraj (človeška roka neposredno) (Jurkowski, 1998). Pomembno je, da oseba, ki lutko animira, verjame v njeno moč in jo uporablja v različnih oblikah in ob različnih priložnostih. Pri oživiljanju lutke je pomembna komunikacija oči. Pogled usmerimo v lutko in vanjo prenesemo energijo, ki nam omogoča komunikacijo preko lutke, zato je glava lutkin najpomembnejši del, oči pa njeno najpomembnejše čutilo. Lutka je lahko tudi brez oči, takrat moramo paziti na ustrezno animacijo. Igrati moramo tako, da bo spredaj vedno na istem mestu (Varl, 1995). Vsaka lutka ima svoj karakter, ki se kaže skozi tri nivoje stilizacije, vizualni, gibalni in zvočni nivo. Zaradi le-teh je lahko tudi enostavna lutka hitro prepoznavna (Korošec in Majaron, 2006).

2.2 Izvor in razvoj lutkovnega gledališča

Predhodniki lutk imajo malo skupnega z njeno prihodnjo gledališko vlogo. Lahko so to: maliki, talismani, čarovniške figure ali otroške igrače. Maliki so negibne figure in ta lastnost je motila že takratne izvajalce verskih ter čarovniških obredov. Kasneje so te malike začeli spreminjati v gibljive figure. To kaže na obredni izvor lutkarstva in na to, da se je lutkovno gledališče razvilo pred igralskim. Njegov izvor naj bi bil lokalni, zato se razlikuje glede na kulturno področje (Jurkowski, 1998).

Evropsko gledališče se je razvilo iz obrednega čaščenja boga Dioniza. V sprevodih so uporabljali lutko, ki je upodabljala boga. Kasneje je lutka prešla iz ritualnih v posvetne roke, ki so počasi spremenile njeno vlogo. Prvi znan antični lutkar je tako Poteinos, ki je živel 500 let pr. n. št., za svoje predstave je uporabljal lutke z notranjimi vrvicami. V 13. stoletju se s pojavom ročnih lutk v igrah začnejo razvijati dialogi. Do takrat so bile predstave po večini pripovedne. Med lutkarji so bili od 15. pa vse do 19. stoletja zelo popularni mehanski avtomati, ki so s pojavom kinematografov zamrli. V baroku in renesansi začnejo graditi prva gledališča, med lutkarji so popularne ploske lutke in marionete. Pojavi se tudi lutkovna opera. Ker so igralci, za razliko od lutk, veljali za nemoralne, so pogoste prepovedi gledaliških predstav močno vplivale na razvoj lutkarstva. Ko v Angliji v času razsvetljenstva postane enakopravno drugim gledališkim zvrstem, nastopi zlata doba lutkarstva. Pojavijo se zapletene trik marionete, ki izvajajo trike in preobrazbe. Predstave trajajo tudi dve uri in pol. Scenografija ni več samo naslikana, lutkarji ustvarjajo globino odra in oljnim svetilkam dodajajo barvne filtre. Pojavi se tudi senčno gledališče z majhnimi črnimi figurami. V 19. stoletju se pojavijo

mnoga stalna lutkovna gledališča, kar pomeni tudi konec potujočega lutkarstva (Jurkowski, 1998). Po drugi svetovni vojni lutkovno gledališče išče svojo identiteto in se profesionalizira. Nič več ni pomanjšana oblika ali nadomestek za dramsko gledališče ampak se uveljavlja kot samostojna umetniška zvrst. V tridesetih letih 20. stoletja svoj razcvet doživijo ročne lutke. Ob koncu petdesetih let se v Evropi pojavijo javajke, v šestdesetih letih pa kitajsko črno gledališče. Gre za tehniko, kjer je osvetljena le lutka, črn lutkar pa izgine na črnem ozadju. Marionete dandanes razumemo širše, velikokrat želimo z njimi prikazati vedno živeči problem manipulacije. Tudi senčno gledališče danes raziskuje svoje možnosti. V predstavah je lahko več platen, ki tudi plapolajo, izmenjujejo se viri svetlobe, z lutkovno predstavo kombinirajo računalniške animacije itd.. Besedil ne izbiramo več le glede na lutkovno tehniko, ampak tudi v povezavi z idejo, ki jo želimo predstaviti (Majaron, 2017).

Tako je s spajanjem različnih umetnosti (filmska, dramska, glasbena, likovna umetnost itd.) lutkovno gledališče ustvarilo popolnoma nov umetniški jezik, ki je osnova za oživljanje lutke/mrtve snovi. Le-ta ni nadomestek igralca temveč glavno izrazno sredstvo lutkovnega gledališča (Trefalt, 2002).

2.3 Lutkovne tehnike

Lutkovno gledališče je bogato z lutkovnimi tehnikami in odrskimi prostori. Čisto vsaka lutkovna tehnika ima svoje posebnosti. Na njihov razvoj je močno vplival tudi pester zgodovinski razvoj. Veliko jih je tesno povezanih z zvrstnimi oblikami besedil (pravljica, groteska itd.). Ko izbiramo lutkovno tehniko, je potrebno poznati njene značilnosti. Tehnike se med seboj lahko združujejo, tako nastajajo nove uprizoritve z novimi tehnikami in možnostmi (Trefalt, 2002).

2.3.1 Marionete

Marioneta je lutka vodena od zgoraj navzdol. Poznamo tiste na nitkah in tiste na žici. Oživljanje marionete je ena najbolj zahtevnih lutkovnih tehnik. Značilni so počasni in melanholično nekoordinirani gibi. Ravno tehnološke posebnosti dajejo marioneti njene bistvene lastnosti. Potrebno je točno določiti težišče in jo na ustreznih mestih obtežiti. Ne sme biti ne pretežka in ne prelahka. Načeloma ima marioneta vse okončine in vse glavne sklepe (Trefalt, 2002). Bistvo njene konstrukcije je v tem, da se posamezni deli obešajo drug na drugega. Pri hoji se marioneta čisto malo dotika tal. Poenostavljene marionete imajo lahko samo eno vodilno nitko. Marionete na žici so navezane na manj vodil, kljub temu je njihova zgradba v osnovi enaka. Takšna lutka je lažje vodljiva, gibi pa so bolj hitri in natančni (Varl, 1995a). Marionete težko manipulirajo s predmeti, zato jih uporabljamo zgolj dekorativno. Najprimernejše so za epske, lirične in filozofske tekste. Marionetni odrski prostor omogoča lutkarju, da stoji

na istem mestu kot lutka, tako je manj omejen v gibanju. Zakriva ga kulisa ali svetlobni učinki (Trefalt, 2002).

2.3.2 Ročne lutke

Ročne lutke so tehnološko lahko različno zasnovane. Med najbolj prepoznavnimi je klasična oblika, kjer se kazalec uporablja za glavo, palec in sredinec, ali kar vsi trije preostali prsti, pa za roke. Ta lutka je energična in zmore hitre gibe. Vodena je od spodaj navzgor in vezana na namišljeno podlago. Ročna lutka zmore rokovati z rekviziti. Ti so realistične velikosti glede na lutkino dlan, saj bi se majhni rekviziti pred očmi gledalcev razgubili. Ročne lutke se uporabljajo za uprizarjanje grotesknih in satiričnih zgodb, preprostih lirskih iger, ljudskih pesmi in didaktičnih tem. Večinoma se uporabljajo v predstavah za najmlajše, nekoč so bile pomembne tudi za metaforično in prikrito družbeno kritiko (Trefalt, 2002; Varl, 1997c).

2.3.3 Prstne lutke

Prstne lutke so preproste lutke, ki jih lahko izdelamo tudi iz različnih odpadnih materialov. Prstu dodamo pokrivalo, oči in usta in že imamo čisto prsto lutko. Če na drugo dlan narišemo ali prilepimo preprosto sceno ali scenski rekvizit, imamo celotno prstno gledališče. Njegove predhodnice so prstne igre. Te so pomemben del domačega otroškega izročila. V prstnih igrah so igralci goli prsti na otrokovi dlani. Vsak od prstov ima svoje mesto in svojo vlogo. Prstno gledališče je tisto, ki ga lahko potegnemo iz žepa in lahko kadar koli in kjerkoli odigramo svojo gledališko predstavo (Cvetko, 2010).

2.3.4 Lutke na palici.

Lutka na palici je taka lutka, ki jo nataknejo na palico in s pomočjo le-te premikamo. Preprosta je tako tehnološko kot za animacijo. Sestavljena je iz glavne palice in dveh stranskih za roke, bolj enostavne lutke pa so lahko tudi brez stranskih vodil. Najpogosteje so izdelane iz penaste gume, stiropora ali lesa. Lutka ima lahko namesto stranskih vodil tudi živo roko, taka lutka lahko enostavno uporablja rekvizite (Varl, 1995b). Med lutke na palici sodi tudi lutka, ki prihaja iz otoka Java – javajka. Tradicionalno je izdelana iz lesa in zataknjena v držalo iz bananovca. V sodobnem gledališču jo upravljamo s pomočjo glavnega in stranskih vodil. Njen odski prostor je skoraj neomejen. Njeni gibi so mehkobni in melanholični, obenem pa je lahko tako gibčna kot ročna lutka (Trefalt, 2002).

2.3.5 Senčne lutke

Pri tovrstnih lutkovnih predstavah ne gre za gibanje lutke v scenskem prostoru, ampak lahko opazujemo le premikanje njene sence (Varl, 1997a). Te lutke so vodene

od zadaj ali od spodaj. Njihov glavni odrski prostor je platno, osvetljeno iz zadnje strani. Lutke so lahko narejene iz materialov različnih prosojnosti. Če lutkar želi ustvariti črno-belo kontrastno senco, uporabi bolj neprosojne materiale. Poznamo pa tudi prozorne in obarvane lutke. Obstaja več različnih tradicionalnih senčnih gledališč, ki so osnova za sodobno senčno gledališče. Pri senčnih lutkah je pomembno načrtovanje, natančnost in razumljivost giba in govora. S senčnimi lutkami lahko dobro izražamo čustva in atmosfere, dimenzijo magičnosti pa dodamo z glasbo (Trefalt, 2002). Z njimi težko izražamo podrobnosti, zato so najprimernejše jasne preproste in poznane vsebine, sploh če je predstava otroška. Najpogosteje z njimi uprizarjamo basni, pravljice in besedila, ki ne vsebujejo preveč govora (Varl, 1997a).

2.3.6 Ploske lutke

So dvodimenzionalne, izdelane iz lesenih plošč, kovine ali lepenke. Pritrjene so na palico z držalom ali žico. Ker je lutka ploska, je omejena v gibanju, zato je za vsako predstavo potrebno izdelati več dvojnikov, za premikanje levo in desno, manjšega za lutko v daljavi itd. Priprava predstave je zahtevna in mora biti natančno načrtovana, ne omogoča nikakršne improvizacije. Te lutke so primerne za uprizarjanje liričnih in poetičnih tekstov. Takšne uprizoritve so najpogosteje namenjene najmlajšim, prisoten je lahko tudi pripovedovalec, ki vzpostavlja povezavo med gledalci in lutko (Trefalt, 2002).

2.3.7 Mimične lutke

Pri tovrstni lutki je najpomembnejša glava, zato je narejena samo do pasu. Glava je izoblikovana tako, da lahko lutkar vanjo vtakne roko. S palcem premika spodnjo čeljust, s preostalimi prsti pa zgornjo. Takšna lutka je navadno narejena iz mehkega in prožnega materiala, ki ji omogoča bogate mimične sposobnosti. Pri animaciji je lutkar navadno skrit za paravanom in lutko drži nad svojo glavo. Za rokovanje z rekviziti lahko uporabimo drugo lutkarjevo roko. Zelo preprosto mimično lutko dobimo, če naši roki dodamo oči, nos itd. Zanje so najprimernejši varietejski in televizijski nastopi, parodije in groteske (Trefalt, 2002; Varl, 1997b).

2.3.8 Predmet - lutka

Gre za oživljanje predmetov s pomočjo animatorja, tako predmet postane lutka. Tovrstne lutke so bistvo lutkovnega gledališča, saj gre prav za oživljanje mrtve snovi. Z animacijo in interpretacijo animator predmetu vdahne karakter. To je lahko katerikoli vsakdanji predmet, ki ga gledalec pozna. Takšna predstava doseže svoj čar takrat, ko nas animator prepriča, da so se stol, žlica, sveča in drugi predmeti transformirali v princa, psa, čarovnico ... Tako je lutka predmet s primarno in iluzivno funkcijo. Primarno funkcijo uporablja kot uporabni predmet, iluzivno pa takrat, ko nas prepričuje,

da je živo bitje z vsemi lastnostmi. Takšne lutke imajo omejitve v izraznosti in sporočilnosti in zato zahtevajo od gledalca bogat asociativni kontekst. Najpogosteje se uprizarjajo pravljice, kratke lirične zgodbe in poetični teksti (Trefalt, 2002).

2.3.9 Lutka - igrača

Tudi igrača, ki je otrokom blizu, lahko s pomočjo animacije postane lutka. Najpogosteje se jo uporablja v uprizoritvah za najmlajše. Z njimi uprizarjamo preproste kratke zgodbe z lirično tematiko v majhnih intimnih prostorih. Igrača je pomemben otrokov partner in se jo tako uporablja v terapevtske namene ter v uprizoritvah s poudarkom na didaktičnosti (Trefalt, 2002).

2.3.10 Telesne lutke

Telesna lutka je tista, ki se jo nosi pred telesom. Lutko se upravlja z gibanjem. Tako kot se giba animatorjevo telo, tako se giblje tudi lutka. Te lutke so še posebej primerne za otroke, saj se za njo lahko varno skrijejo. Najpogosteje so narejene iz kartona ali papirja in so lahko dejanski obris otrokovega telesa. Tako preko nje otrok izraža, kako vidi sebe iz druge perspektive. Lutki lahko narišemo obraz in jo oblečemo. Pri taki lutki je obraz delno viden, tako lahko z njim še vedno izražamo občutke in razpoloženje lutke (Majaron in Korošec, 2002).

2.4 Otrok in lutka

Z lutko se otrok sreča že ob vstopu v vrtec, saj je ta odlično sredstvo pri premagovanju ločitvenega strahu. Lutki zaupa in z njeno pomočjo vzpostavlja komunikacijo z okoljem. S tem dobi lutka pomembno vlogo tudi v vzgoji in izobraževanju. Delo z lutko je ustvarjalni proces, ki vključuje tako izdelavo kot igro z lutko (Varl, 1998). Ko otrok ustvarja lutko, ni pomembno, kakšna je. Šteje to, da jo otrok naredi sam, da vanjo verjame in je oživljena skozi njegova čustva in energijo. Lutka je odlično sredstvo za motivacijo, lahko tudi otrokova zaupnica. Lutkovna umetnost mu omogoča, da izhaja iz sebe. Pozitivno vpliva na njegov celostni razvoj in omogoča vzgojitelju in otroku odkrivanje njegovih močnih področij. Lutka naj nikoli ne obtiči na razstavnem prostoru, naj bo oživljena. Le taka ima dušo in vanjo otrok verjame (Korošec in Majaron, 2006).

Vzgojitelj mora verjeti v lutkino moč, le tako mu bo v pomoč v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Z njeno pomočjo lahko vstopi v otrokov svet kvalitet, kar mu omogoča, da postane otroku prijatelj in ne avtoriteta. Nudi mu svobodo pri izbiri načina učenja, zna prisluhniti in ga spodbujati pri izražanju misli ter pogledov na svet. Lutka mu omogoči lažje razumevanje otroka in njegovega vedenja. Vzgojitelj skrbi za prijetno vzdušje, je senzibilen in ustvarjalen (Korošec in Majaron, 2006).

Z lutko zadovoljimo tudi temeljne človekove potrebe po svobodi (govora, gibanja, mišljenja), zabavi (se smejem, zabavam, se sproščam, sem dobre volje), ljubezni (počutim se varno, radi me imajo, smo prijatelji), pomoči (ustvarjam lutko, sem v središču pozornosti, se uveljavljam) (Kroflič, 2002, v Korošec in Majaron, 2006).

2.4.1 Razvoj igre in igra z lutko

Igra sodi med najpomembnejše otrokove dejavnosti. Je brezmejna in se pojavlja v različnih oblikah, vendar v svojem bistvu ostaja enaka. Povezana je s kognitivnim, socialnim, z emocionalnim in gibalnim razvojem. Je notranje motivirana in svobodna dejavnost, zahteva aktivno udeležbo in ni pod vplivom zunanjih pravil (Umek in Zupančič, 2006). Tako tudi vzgoja v predšolskem obdobju izhaja iz nje. Skozi igro raste in zori otrokova osebnost in zavest. Seveda pa je ustrezno in pravočasno vključevanje odraslega vanjo ključnega pomena za spodbujanje otrokovih razvojnih procesov. (Korošec in Majaron, 2002).

2.4.1.1 Simbolna igra

Simbolna igra je značilna za otroke od drugega do šestega leta starosti. Otrok v igri uporablja simbole, ki jih lahko usmeri na predmete, osebe ali na neko dejanje (npr. vzame ravnilo in se pretvarja, da ima telefon). Posnema dejavnosti, ki jih je opazil v okolici (Marjanovič Umek in Zupančič, 2006).

V najvišjo raven simbolne igre sodi igra vlog, za katero je značilno preseganje egocentrizma in prevzemanje perspektive drugega. Od otrok zahteva tudi dogovarjanje o razvoju dogodkov, igralnih materialih, igralni temi in pretvorbi vlog. Za igro vlog je značilno razlikovanje med realnim in domišljjskim ter zavedanje, da se lahko kadarkoli vrne v realnost. Ravno tako je potrebno razumevanje, da je v igri kljub osebi, ki jo igra, še vedno on (Marjanovič Umek in Zupančič, 2006).

2.4.1.2 Dramska igra z lutko

Za dramsko igro je značilno pretvarjanje in igra vlog. Z dramsko igro naj bi se otrok učil primerne vedenja, obenem pa mu nudi vsestranski razvoj in zabavo. Gre za izkušnjo, ki jo doživljamo s pomočjo izmišljenih misli in z dramatičnimi dejanji. Podobno je v življenju, le da imamo takrat opravka z resničnimi mislimi in dejanji (Korošec in Majaron, 2002). Kreativna dramska dejavnost omogoča otroku celostno učenje. To je dinamičen in ustvarjalen proces, skozenj otrok spoznava svoje telo in čustva ter jih lažje razume. Pomembno vlogo ima tudi vzgojitelj, ki otroke vodi k raziskovanju, razvoju, izražanju idej in čustev (Korošec, 2009).

Dramska igra z lutko vpliva na otrokov govorni razvoj, spodbuja razvoj domišljije, mišljenja in samoizražanja. Poleg izboljšanja verbalne komunikacije vpliva tudi na neverbalno komunikacijo (Korošec in Majaron, 2002).

2.4.1.3 Ustvarjalna igra z lutko

Ustvarjalna igra z lutko vključuje ustvarjanje preprostih lutk, prstne igre, animacije igrač, oblikovanje zgodbe, dogovarjanje, pripravljane prizorov itd.. Najmočnejša motivacija dejavnosti z lutko pa je še vedno igranje prizorov. Prvo srečanje z občinstvom prinaša posebno vznemirjenje. Gre za prenos energije med igralci in občinstvom in tega ni mogoče nadomestiti z nobeno drugo motivacijo. Močna motivacija za ustvarjalne dejavnosti z lutko je tudi obisk lutkovnega gledališča. Dobra lutkovna predstava v otroku sproži ustvarjalnost in prav posebno vznemirjenje. Seveda naj predstava, ki jo pripravljamo z otroki ne posnema profesionalnega lutkovnega gledališča. Naj ne bo skrbno načrtovana, saj bi s tem zavirali njegove potencialne in ustvarjani proces. Temelji naj na razvijanju domišljije in improvizaciji prizorov. Ustvarjalna igra z lutko omogoča sodelovanje in vključevanje glede na lastne zmožnosti in lastnosti, s tem pa se krepi tudi otrokova samopodoba. Ustvarijo se tudi pogoji za pozitivne odnose znotraj skupine. Skozi celoten proces pa so zelo pomembne vzgojiteljeve spodbude, pohvale in njegovo zavedanje o pomembnosti procesa ter prilagajanja elementov, ki mu bodo omogočili doseganje zastavljenih smotrov (Korošec in Majaron, 2006).

2.4.1.4 Terapevtska igra z lutko

Terapevtska igra je najboljšo sredstvo za delo z otroki z emocionalnimi težavami ali primanjkljaji. Vloga terapevta v tej igri je zelo pomembna. Večinoma se uporabljajo lutke z določenim simbolnim značajem. Tako otroku pomagamo, da v igro projicira svoje občutke in se sooča s svojimi težavami na drugačen način. To mu omogoča kompleksnejšo komunikacijo z okoljem. Pomembni so terapevtovi odzivi in komunikacija. Skozi tako igro nam otrok razkrije svoje občutke, strahove, skrivnosti. Z reševanjem emocionalnih težav otroku omogočimo, da pridejo do izraza njegove kognitivne funkcije (Bastašić, 1990).

2.4.2 Lutka in kurikulum za vrtce

Če je lutkovna dejavnost kreativna, je uspešna na vseh področjih kurikuluma. Z lutko lahko uresničujemo tudi različne vzgojo-izobraževalne cilje: spodbujanje kreativnega izražanja, razvijanje domišljije, izboljšanje govora in izgovorjave, razvijanje občutka za vrednotenje literature, razvijanje občutka za prostor in čas, sporočanje frustracij in strahov na sprejemljiv način, razvijanje socialno-interakcijskih spretnosti, izboljšanje fine motorike, opazovanje sveta z vsemi čutili itd. Zavedati se moramo, da

bi bila vzgoja in znanost brez ustvarjalnosti osiromašena in usmerjena le na znanost (Korošec in Majaron, 2006).

Lutko lahko povežemo z vsemi področji kurikulumuma. Ko lutko izdelujemo, izražamo njeno karakteristiko skozi likovno podobo. Na izdelavo je vezanih še veliko različnih pojmov in predstav: barva, prostorski odnosi, velikost, višina, debelina itd.. Lahko jo vključimo v plesne dejavnosti in se ob tem dotaknemo tudi glasbenih vsebin. Ob glasbi se lutke gibajo v določenem ritmu, z njeno pomočjo si izmišljamo glasbeno-ritmične vzorce, glasnost in ritem petja prilagajamo njenemu karakterju. Preko glasbenih pravljic v izvedbi lutk jih lahko seznanimo z različnimi instrumenti (Ebert, 1994). Pesmi se otroci hitreje in enostavneje naučijo, če skupaj z njimi poje lutka. Najprimernejša je mimična lutka, saj lahko odpira usta (Varl, 1998). S pomočjo lutke lahko otroka vodimo v kreativno gibanje in tako postopoma vzpostavi kontrolo nad svojim telesom. Z animacijo lutk, ki so navezane na posamezne dele telesa, usmerja pozornost na posamezne mišične sklope in jih tudi občuti. Takšne lutke zahtevajo ustrezno lego celotnega telesa. Ročne lutke nam omogočijo povezovanje z dotikom. Pri senčnih lutkah se poigravajo s sencami svojega telesa in razvijajo občutek za prostor (oddaljevanje od platna – senca se povečuje). Marioneta nam omogoči veliko gibalnega raziskovanja ob potezanju vrvic, hoja ob njej pa je odlična za koordinacijo celotnega telesa. Zelo uspešna je tudi pri dejavnostih jezikovnega področja. Lutko lahko tako in še na veliko načinov povezujemo z različnimi kurikularnimi področji, vendar jih na silo v čisto vsako dejavnost ne moremo vključiti, pomemben je občutek za smiselno uporabo lutk (Korošec in Majaron, 2006).

2.4.3 Lutka in področja razvoja

Med temeljna področja človekovega razvoja sodijo telesni, spoznavni, čustveno osebni ter socialni razvoj. Nanje pa vplivajo tako genski kot okoljski dejavniki (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009). Lutka ima s svojo magično močjo v vzgoji in izobraževanju najmočnejši vpliv na otrokov čustveni, socialni in spoznavni razvoj (Korošec in Majaron, 2006).

2.4.3.1 Čustveni razvoj

Čustveni razvoj zajema spremembe v doživljanju, izražanju in uravnavanju čustev, s pomočjo katerih se posameznik odziva na okolje. Čustva so ključni prilagoditveni mehanizmi za razvoj spoznavnih procesov, temperamenta, socialnega vedenja in telesnega delovanja. Pomembna so tudi za razvoj samozavedanja in zavednega nadzora nad izražanjem čustvenih stanj. Vplivajo na posameznikovo procesiranje informacij in mu pomagajo smiselno strukturirati in povzemanje dogajanja zunaj in znotraj sebe (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Živimo v svetu, kjer velja, da je čustva potrebno nadzorovati, sploh takšna kot so jeza, strah in negotovost in ravno to je vzrok, da otrok pogosto ne zna reagirati ali pokazati, kaj čuti. Igra z lutko pa mu mogoči, da skozi izrazi svoja čustva, konflikt se izživi in tako izgubi svoj energetski naboj. Poleg tega pa jih lahko izrazi preko neverbalnega komunikacijskega kanala (ton glasu, geste, mimika, drža telesa itd.). Skozi takšno igro lahko vzgojiteljica bolje in lažje spozna otrokovo čustvovanje, njegov odnos do sveta in doživljanje. Pri igri z lutko otrok prevzema različne vloge in poskuša razumeti situacijo iz stališča drugega. Uči se čustvovanja, sprejemanja občutkov, nudenja varnosti in povečuje občutljivost za čustva drugih. Vse to je empatija, domišljijsko zavedanje emocij drugega, emocionalne reakcije in pripravljenost za pomoč (Majaron in Korošec, 2006).

2.4.3.2 Socialni razvoj

Socialni razvoj zajema razvoj komunikacije, socialnih spretnosti, medosebnih odnosov in socialnega razumevanja moralnih vidikov vedenja. Socialno učenje večinoma temelji na učenju z opazovanjem in s posnemanjem vedenj drugih (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Komunikacija preko lutke je manj stresna ter odlično sredstvo za premagovanje izključenosti med otroki. Lahko so to otroci z govorno napako, tisti iz drugih kulturnih okolij, govorno manj spretni ali zadržani. Ob igri z lutko lahko spregovorijo brez težav ali se preko nje izrazijo neverbalno. To jim omogoča boljše sporazumevanje in vključevanje v dejavnosti (Korošec in Majaron, 2006).

Pri igri z lutko je potrebno vso energijo usmeriti vanjo in ji podrediti svoj ego. Egocentričnemu otroku bo to predstavljalo velik izziv, tistemu zadržanemu pa lutka predstavlja ščit in olajša komunikacijo, saj je lutki dovoljeno, da se zmoti, zmore pa tudi sprejemati pohvalo ali grajo, ki naslovnika tako ne doseže direktno. Ob taki igri razvija komunikacijske in socializacijske spretnosti. Rešuje manjše konflikte, se dogovarja, se uči medsebojnega poslušanja, argumentiranja, sprejema mnenja in ideje drugih, razvija kritično mišljenje in vzpostavlja prijateljske odnose. Pri delu z lutko se otrok izrazi na svoj način in se tako čuti sprejetega. To je sploh pomembno pri zadržanih, hiperaktivnih ali osamljenih otrocih. Otrok skozi kreativno lutkovno dejavnost spozna, da je njegov izdelek unikat in ob tem pridobiva na samozavesti in pozitivni samopodobi. Ključnega pomena je tudi vzgojiteljeva pozitivna povratna informacija (Korošec in Majaron, 2002).

2.4.3.3 *Spoznavni razvoj*

Spoznavni razvoj se nanaša na vse spremembe v intelektualnih procesih: razvoj spomina, reševanje problemov, sklepanje, govor, učenje in presoja. Temelj spoznavnega razvoja je težnja po organiziranju in osmišljanju izkušnje, ki za svoje aktiviranje potrebujejo ustrezne dražljaje iz okolja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009).

Z lutkovno dramsko dejavnostjo lahko zelo uspešno razvijamo različne otrokove sposobnosti. Otrok se uči celostno z vsem telesom in mišljenjem. V igri z lutko se lažje vživlja v situacijo, lažje razume snov, razvija verbalno ustvarjalnost, svoja odkritja si hitreje zapomni, lažje usvaja kurikularne cilje, predvsem pa je veliko bolj motiviran za reševanje problemov (Korošec in Majaron, 2006).

Domišljija je sposobnost predstavljanja. Otroku omogoči, da se prestavi v drugi čas in kraj dogajanja, postane nekdo drug. Domišljija je ključnega pomena za kreativnost. Pri razvijanju domišljije jim omogočimo, da iščejo svoje lastne poti. Otrok, deležen kreativnega procesa, bo znal misliti ustvarjalno, poln bo idej, dojel bo povezave in pomenske sklope, znal se bo povezovati v timsko delo. Dramska igra mu omogoči, da začne razločevati med domišljijo in realnostjo. Z lutko lahko počne vse, kar se v realnosti ne more zgoditi. Domišljija spodbudi tudi humorne situacije in vzbudi željo po znanju in učenju z lutko (Korošec in Majaron, 2006).

S kreativno dramsko vzgojo otroci probleme rešujejo na kreativen način. Dodajajo svoje like, spreminjajo konec, so ustvarjalni pri izdelavi lutk in scene. Skozi ustvarjani proces dobijo pomen tudi pojmi, za katere mislimo, da jih otroci ne razumejo (strah, veselje, ljubezen, smrt, noč, dan itd.). Takšne dejavnosti spodbudijo njihovo drznost pri oblikovanju netradicionalnih likov in prizorov (Korošec in Majaron, 2006).

2.4.4 *Lutkovne predstave za otroke*

Po koncu druge polovice 19. stoletja, ko smo se začeli posvečati vzgoji in didaktičnosti, so v vzgojno-izobraževalni sistem prišle tudi lutke. Dobile so vlogo vzgojitelja in pripovedovalca. Tako so se začele razvijati tudi lutkovne predstave za otroke. Te so preproste z enotnim dramskim dejanjem. Pogosto vključujejo tudi pripovedovalca, saj je le-ta zelo pomemben pri vzpostavljanju komunikacijske povezave med lutko in občinstvom. Pripovedovalec preprečuje, da bi lutke postale za otroke nedostopne in zaprte. To je še posebej pomembno, ko se otroci prvič srečujejo s scensko umetnostjo. Najpogosteje pa se uporabljajo preproste lutkovne tehnike – ročne lutke, ploske lutke in lutke predmeti (Trefalt, 2002). Umetniško slojevita in celovita predstava je dobra predstava. Da se ga predstava tiče, nam otrok pogosto

sporoči preko nepričakovanih in nenavadnih reakcij. Popelje ga skozi svet občutkov, je posebna izkušnja, ki ga spodbudi k ustvarjalnosti (Korošec in Majaron, 2006).

2.5 Metode dela z lutko

T. Hunt in N. Renfro v knjigi *Puppetry in Early Childhood Education* poudarjata pomen ustvarjalnega procesa ter opisujeta šest vrst dejavnosti z lutko, ki omogočajo veliko različnih načinov uporabe in povezovanja z vsakodnevnimi dejavnostmi v vrtcu. Posamezne metode dela z lutko je med seboj težko ločevati, saj se prepletajo in dopolnjujejo, pa naj bo to lutkovni projekt, igra z lutko ali učna dejavnost. Prinašajo kreativnost, vznemirljivost in medsebojno povezanost (Korošec in Majaron, 2006).

2.5.1 Spontana igra z lutko

Je najpreprostejša oblika dejavnosti dela z lutko, gre za spontano dramsko igro, ki poteka brez posredovanja odraslega. Otrok se igra z lutko, se sporočeno pogovarja in ustvarja interakcije z enim ali več otroki. Med igro lahko tudi spreminja vloge in z lutkami eksperimentira ob igri pred ogledalom ali za improviziranim odrom. Za tovrstne dejavnosti je odličen lutkovni kotiček, kjer hitro vzplamti ideja o izdelavi improviziranega lutkovnega odra. Tukaj pomembno nastopi vzgojitelj, ki pomaga pri iskanju materiala in reševanju tehničnih težav. Sem sodi tudi igra pred ogledalom, ki pozitivno vpliva na samopodobo, ter zavedanja sebe kot ustvarjalca idej (Hunt in Renfro, 1982). Spontana igra z lutko se pojavi tudi v procesu izdelave lutke. Takoj ko je sposobna gibanja, jo otrok oživi in vzpostavlja komunikacijo. Lahko si v igralnici poiščejo tudi kotiček, kjer ustvarjajo prizor. Takšnih dogodkov ne smemo prekinjati, tudi če s tem prekinemo zadane cilje. Otrok naj lutko razišče, jo spoznava in uri svoje spretnosti, domišljijo ter ustvarja komunikacijske mostove z ostalimi (Korošec in Majaron, 2006).

2.5.2 Priprava prizorov z lutko

Tovrstne dejavnosti načeloma potekajo pod vodstvom odrase osebe, ki otroke skozi proces vodi s pomočjo tehnik kreativne drame. Prizori se pripravljajo na podlagi zgodb, glasbe, poezije, realnega življenja itd. Gre za improvizirane dialoge in gibanje. Otroci predstavo izvajajo neformalno drug za drugega (Hunt in Renfro, 1982), za dodatno motivacijo pa lahko predstavo uprizorijo staršem ali otrokom iz sosednje skupine. Otroci naj raziskujejo zmožnosti svojega telesa v odnosu z lutko, ne omejujmo jim igralnega prostora. Seveda je veliko odvisno tudi od vrste lutk, tiste manjše potrebujejo veliko manj gibanja in posledično manj prostora. Otrokom pustimo, da so ustvarjalni in kreativni ter prispevajo svoje dialoge, ideje in scenarij. Če je v predstavo vključena celotna skupina, to odlično vpliva na vzpostavljanje pozitivne klime kot tudi na vsakega posameznika (Korošec in Majaron, 2006).

2.5.3 Pripovedovanje z lutko

Dejavnost vzgojitelju omogoči, da s pomočjo lutk predstavi literaturo ali glasbo tudi v vizualni podobi. To je ena izmed zelo bogatih, kreativnih in interpretativno magičnih dejavnosti. Gre za pripovedovanje zgodbe iz drugega zornega kota. Pripoveduje jo junak zgodbe in zato jo doživimo na popolnoma drugačen način. Vsak lik zgodbo doživlja drugače in ji tako doda čisto svoj in drugačen zorni kot (Korošec in Majaron, 2006). To je dejavnost za manjšo skupino otrok v intimnem okolju. Pripovedovanje zgodb z lutko imajo otroci radi, obenem pa tako bogatijo tudi svoje jezikovne izkušnje. Takšno pripovedovanje lahko izzove tudi dialoge med otrokom in lutko. Lutka jim omogoča lažjo vizualizacijo pripovedi. Pri tej dejavnosti oder ni določen, vsa dejanja so razkrita, to otrokom omogoči, da se v lutko lažje vživijo. Pri pripovedovanju z lutko moramo biti pozorni na to, da zgodba ne vključuje več kot dveh karakterjev naenkrat, saj jih drugače ne bi zmogli obvladati. Tudi raba rekvizitov je minimalna in le če je nujno potrebna (Hunt in Renfro, 1982).

2.5.4 Pogovarjanje skozi lutko

Temelji na socialnem in emocionalnem razvoju. Zelo je uspešno pri dejavnosti ena na ena ter pri sprejemu novinca v vrtčevsko okolje. Pogovor z lutko otroku olajša komunikacijo in omogoči lažje izražanje občutkov in misli tako verbalno kot neverbalno. Ker mu vzgojitelj predstavlja avtoriteto, se mu otrok lažje zaupa preko lutke, saj mu ta predstavlja ščit. Tako tudi ne čuti direktne odgovornosti za besede in dejanja lutke. Ko je lutka v rokah vzgojitelja, otrok vidi le njo, vzgojiteljeva eksistenca takrat ne obstaja. Tako odstranjuje komunikacijske prepreke in mu omogoči razvoj verbalnih sposobnosti in sproščanje lastnih občutij. Za to dejavnost je najprimernejši miren kotiček za pogovor (Hunt in Renfro, 1982). Za tovrstne dejavnosti so primerne tudi lutke ljubljenske. Otroci jim zaupajo, takšna lutka lahko odide tudi na obisk k otroku in tako vzpostavi povezavo med vrtcem in domom. To je lutka, ki lahko kadarkoli pokuka iz vzgojiteljevega žepa, otroka potolaži ali ga spodbudi. Je senzibilna poslušalka, ki otroka ne graja ali obtožuje. S pogovarjanjem skozi lutko lahko obravnavamo tematike kot jo: samopodoba, konflikt, ločitev, strah pred ločitvijo od staršev, posvojitev, selitev, odnosi s sorojenci, strah itd. (Korošec in Majaron, 2006).

2.5.5 Učenje in poučevanje z lutko

Učenje z lutko vpliva na naš vedno spreminjajoči se kognitivni razvoj, olajša in odpira nam poti za pridobivanje znanja in spretnosti. Preko lutke vzgojitelj otrokom sporoča nove informacije, kasneje pa lahko otrok isto lutko uporabi, da te informacije obnovi in absorbira. Takšno učenje je bistveno za razvoj, saj omogoča neposredno senzorno sprejemanje informacij. Ker ima lutka močan motivacijski naboj in je učenje z

njo zabavnejše kot učni pripomoček, omogoča uspešno absorpcijo znanja. Znanje s pomočjo lutke lahko podamo tudi preko pesmi ali zgodbe, vezane na določeno tematiko. Z njo se otroci učijo celostno (Hunt in Renfro, 1982).

2.5.6 Izdelava lutke

Izdelava lutke je del procesa dela z lutko. Ni pomembno, kako zgleda, ampak da otrok v bitje, ki ga je naredil, verjame. Vzgojitelj otroke ves čas spodbuja z vprašanji, ki vplivajo na razcvet domišljije in na razmišljanje o lutki kot o osebi (Koga izdeluješ? Povej mi kaj o tvoji lutki? Kakšen glas ima tvoja lutka? itd.). Pri tej dejavnosti moramo biti pozorni, da vključuje otrokov osebni izraz, naj otroku predstavlja izziv v območju bližnjega razvoja. Tako bo otrok izgrajeval svoje sposobnosti, spodbudili bomo njegovo domišljijo in ustvarjalnost. Pri izdelavi lutke naj bo otrok svoboden, modeli in kopiranje pa so sprejemljivi iz tehničnih razlogov in če smo časovno in materialno omejeni (Hunt in Renfro, 1982). Otrok v svojo lutko projicira želje, misli in občutke ter tako oblikuje njen lastni karakter. Takšno lutko zelo ceni in z njo vzpostavi zaupen odnos. Vzgojitelj naj bo senzibilen, spoštuje in spodbuja naj kreativnost otroka, zahtevnost naj prilagodi njegovim sposobnostim, ga spodbuja in mu po potrebi nudi pomoč. Ob izdelavi lutke otrok razvija fino motoriko, senzorne zaznave, koordinacijo oko – roka in projicira svoja čustva. Pripomočki za izdelavo preprostih lutko so lahko vedno na voljo v lutkovnem kotičku (Korošec in Majaron, 2006).

3 PRAKTIČNI DEL

3.1 Problem, namen in cilji

3.1.1 Problem

Lutka je čarobno sredstvo, ki otroku lahko ponudi marsikaj. Lahko postane njegov pomočnik in zaščitnik. Omogoča mu izražanje lastnih stališč, misli in sposobnosti. Pomembno je, da otrokom ponudimo čimveč preprostih vrst lutk, ki jih lahko izdelajo tudi sami. Te pozitivno vplivajo na njihovo samopodobo, simbolno in divergentno mišljenje ter tudi na izražanje čustev in ustvarjalnost (Korošec in Majaron, 2006).

Ko smo se pri predmetu Lutke, drama, mediji začeli seznanjati z lutkami in različnimi lutkovnimi tehnikami, sem prišla do spoznanja, da se določenim lutkovnim tehnikom v vrtcu posveča premalo pozornosti. Res je, da so otrokom pogosto ponujene razne ročne, mimične in mogoče tudi prstne lutke, vendar so tu še druge lutkovne tehnike, ki v rokah otrok zelo redko zaživijo ali pa se z njimi še seznanijo ne.

Pomembno je otroke seznaniti z različnimi lutkovnimi tehnikami, kot so marionete, ročne lutke, mimične lutke, ploske lutke, senčne lutke, lutke na palici, prstne lutke, predmeti kot lutke itd., saj jim vsaka ponudi drugačno ustvarjalno izkušnjo. Vključevanje lutk v vsakodnevne dejavnosti in njihovo povezovanje s kurikulumom se je izkazalo kot uspešna metoda učenja. V ospredju je proces dela, ki pomembno vpliva tudi na otrokov razvoj (Korošec in Majaron, 2006).

3.1.2 Namen

Namen naloge je otroke seznaniti z manj pogostimi lutkovnimi tehnikami, jim ponuditi ustvarjalno izkušnjo in spodbudno in pozitivno vplivati na razvoj. Skozi dejavnosti, ki bodo temeljile na metodah dela z lutko, bodo spoznavali marionete, senčne lutke in predmete v vlogi lutk. Dejavnosti bodo zaobjele vseh šest metod dela z lutko, ki jih v svoji knjigi *Puppetry in Early Childhood Education* (Lutkarstvo v obdobju zgodnje vzgoje) predstavita Tamara Hunt in Nancy Renfro – dve metodi za vsako lutkovno tehniko. Uporabljene bodo sledeče metode dela: spontana igra z lutko, priprava prizorov z lutko, pripovedovanje z lutko, pogovarjanje skozi lutko, učenje in poučevanje z lutko ter izdelava lutke.

3.1.3 Cilji

- Otrokom ponuditi ustvarjalno izkušnjo z manj pogosto uporabljenimi lutkovnimi tehnikami v vrtcu.
- Seznaniti se z lutkovnimi tehnikami skozi metode dela z lutko.
- Z lutko spodbuditi in pozitivno vplivati na tri področja otrokovega razvoja: socialni razvoj (število in kvaliteta stikov), kognitivni razvoj (znanje, besedni zaklad in

šest kurikularnih področij), emocionalni razvoj (počutje, izražanje čustev, emocionalne izmenjave).

3.2 Raziskovalna vprašanja

- Zakaj se metode dela z lutko izkažejo kot učinkovite tudi pri uporabi manj znanih lutkovnih tehnik?

- Kako se učinkovitost metod dela z lutko po T. Hunt in N. Renfro kaže v povezavi z različnimi lutkovnimi tehnikami?

- Kako metode dela z lutko in različne lutkovne tehnike vplivajo na otrokova znanja, spoznanja, veščine in stališča.

3.3 Načrt

V nalogi gre za kvalitativno, akcijsko pedagoško raziskovanje. Naloga je praktična in temelji na procesu, ki ga sestavljajo načrtovanje, izvedba in analiza. Podatke, ki bodo podlaga za teoretični del, bom zbirala s pomočjo različne strokovne literature. V praktični del diplomske naloge bodo vključeni otroci drugega starostnega obdobja, stari od štiri do šest let. V skupini je 20 otrok, 8 dečkov in 12 deklic.

Pri ustvarjalnem procesu dela s senčnimi lutkami bodo dejavnosti temeljile na učenju in poučevanju z lutko ter na izdelavi lutke. S pomočjo lutkovne tehnike marionet bodo otroci kreativno izkušnjo pridobivali z metodo pogovarjanja skozi lutko in metodo pripovedovanja z lutko, pri uporabi predmetov v vlogi lutk pa bodo dejavnosti temeljile na spontani igri z lutkami ter kasneje na pripravi prizorov z lutko. Dejavnosti bom izvedla v štirih srečanjih: pri senčnih lutkah in predmetih v vlogi lutk za vsako tehniko po eno srečanje, medtem ko bom dejavnosti vezane na marionete razdelila v dve srečanja.

Podatke bom zbirala z opazovanjem, ki bo sicer nestrukturirano in z udeležbo. Tako bom za vsako dejavnost naredila po en dnevniški zapis. Dokumentacijo bom zbirala tudi s pomočjo fotografiranja dogajanja. Seveda bom predhodno pridobila tudi vsa potrebna soglasja staršev. Fotodokumentacija posameznih faz bo omogočila pregled nad celotnim dogajanjem skozi ustvarjalni proces. Vse zbrane podatke bom analizirala s pomočjo deskriptivne metode.

3.3.1 Predmeti – lutke

Pripomočki: različni kuhinjski pripomočki (kuhalnice, žlice, pokrovke itd.), različne škatlice, kosi blaga itd., lepilni trak.

Motivacija: otrokom predstavim lutke iz zgodbe o zajčku, ki je iskal zajtrk.

Spontana igra z lutko: otrokom ponudim najrazličnejše kuhinjske pripomočke, prazne škatle, kose blaga itd. Spodbudim jih, da materiale in njihove možnosti raziskujejo ter ustvarjajo svoje lutke.

Priprava prizorov z lutko: otroke razdelim v manjše skupine. Spodbudim jih k ustvarjanju lastnih prizorov, ki jih bodo kasneje predstavili ostalim otrokom. Ponudim jim dovolj časa za raziskovanje in ustvarjanje. Spodbujam jih in jim nudim pomoč pri tehničnih težavah. Preprost oder pripravimo s pomočjo ležalnikov.

3.3.2 Senčne lutke

Pripomočki: platno, reflektor, senčne lutke, tanek karton, paličice, škarje, lepilni trak, barvice, flomastri.

Učenje z lutko: otrokom uprizorim zgodbo o zelo lačni gosenici (Eric Carle), ki bo služila tudi kot motivacija. Po predstavi se o njej pogovorimo in jo povežemo z razvojnim krogom metulja. Otroci tako nadgradijo in obnovijo svoje znanje. Pogovor nato napeljem še na lutkovno tehniko. Vodim ga z vprašanji: O čem je govorila zgodba? Kaj je bilo najprej? Kako je nastal metulj? Kaj jedo prave gosenice? Kaj ste videli na platnu? Kako mislite, da imenujemo takšne lutke, zakaj? Itd.). Dovolim jim, da si ogledajo in raziščejo tudi lutke, ki so nastopale v predstavi.

Izdelava lutke: otroke povabim, da se posedejo k mizam, kjer je na voljo material za izdelavo lutke. Najprej jim podam nekaj tehničnih napotkov. Lutko naj najprej narišejo, pozorni naj bodo, da določeni deli ne bodo pretanki in jih bodo kasneje lahko izrezali. Poudarim še, da je lutka lahko kakršna koli, le da bo njim najbolj všeč. Ni potrebno, da je lik iz zgodbe ali podobna mojim lutkam. Otroke spodbujam in jim nudim pomoč pri tehničnih težavah. Na koncu jim dovolim, da svoje senčne lutke tudi preizkusijo.

3.3.3 Marionete

Pripomočki: marionetne lutke (krokodil, papagaj, čarovnik, čaravnica in miš).

Pripovedovanje z lutko: otrokom napovem, da si bomo danes pripovedovali pravljico o Janku in Metki. Ker želim spremljati otrokovo komunikacijo z lutko v različnih medosebnih odnosih, zgodbo najprej pripovedujem jaz (Vzgojitelj – Otrok). To prvo pripovedovanje bo služilo tudi kot motivacija. Zgodbo začnem pripovedovati tretjeosebno, nato pa v delu, kjer nastopi čaravnica, dodam lutko čaravnico, ki zgodbo pove prvoosebno. Zgodbo nato skupaj obnovimo. Izberem nekaj otrok, ki bodo zgodbo pripovedovali celotni skupini, nekaj jih bo zgodbo pripovedovalo v paru (Otrok – otrok), ostali pa jo bodo pripovedovali meni (Otrok – vzgojitelj). Skozi dejavnost bom otroke spodbujala in jim po potrebi nudila pomoč. Predvsem bom pozorna na način

komunikacije in izražanje skozi lutko. Ker je pripovedovanje z lutko bolj intimna dejavnost, jo bom izvedla dvakrat, vsakič s polovico skupine.

Pogovarjanje z lutko: ker obe metodi dela z marioneto zavzemata daljši časovni okvir, bom metodo pogovarjanja izvedla naslednji dan. Z otroki bomo obnovili kaj smo počeli prejšnjič, to bom nato napeljala na pogovor o strahu. To je motiv, ki nastopa v zgodbi in tudi tema, ki se ji včasih raje izognemo, z lutko pa jo laže izrazimo. Pogovor bom usmerjala s pomočjo različnih vprašanj, kot so: Kaj je to strah? Česa nas je lahko strah? Kako se počutimo, ko nas je strah? kaj storimo? Otroke tako spodbudim, da govorijo o svojih občutkih in izkušnjah s strahom. Glede na potek pogovor spodbudim še s kakšnim podvprašanjem. Ves čas opazujem odzive, vedenje in izražanje otrok. Dejavnost izvedem v manjših skupinah (od 3 do 4 otroci), da bi bilo okolje čim bolj umirjeno, sproščeno in zaupno.

3.4 Izvedba

3.4.1 Dejavnosti s predmeti v vlogi lutk

Predmete v vlogi lutk sem otrokom najprej približala s kratko lutkovno predstavo o zajčku, ki je iskal zajtrk. Tako za rekvizite kot za lutko sem uporabila nekaj kuhinjskih predmetov. Za improviziran oder sem uporabila kup ležalnikov. Tak oder nam je dobro služil tudi pri metodi priprave prizorov z lutko.

Sledila je prva dejavnost po metodah dela z lutko – spontana igra z lutko. Otrokom sem ponudila razne kuhinjske pripomočke, različne škatlice in nekaj kosov blaga. Večina je bila na začetku nekoliko zadržana, vendar so kmalu začeli raziskovati in nastajale so najrazličnejše lutke, ki so skozi spontano igro ustvarjale dialoge. Oživel je veliko živalskih podob (zajci, mačke, ptice, dinozavri itd.) in tudi nekaj človeških. Ena od deklic je kar nekaj časa ostale samo zadržano opazovala in se šele po nekaj spodbudah opogumila in vključila v dejavnost. Čisto vsaka lutka je bila nekaj posebnega, naredili so jih tudi več, jih razstavljali, sestavljali in preurejali. Pri združevanju predmetov so si pomagali na različne načine, nekaj tehničnih težav smo rešili z lepilnim trakom, spet drugi so lutko poskušali animirati v paru ali se znašli na čisto svoj način.

Slika 1: Raziskovanje materialov in spontana igra z lutkami

Slika 2: Animacija lutke v paru

Slika 3: Deklici med igro s svojima lutkama

Čez čas sem prosila otroke, da se razdelijo v manjše skupine, lahko tudi v pare, in skupaj razmislijo o tem, kakšno predstavo bi pripravili ter kasneje predstavili ostalim otrokom. Poiskali so si udoben kotichek in pričeli ustvarjati. Nekaj predmetov so deklice poiskale tudi v koticčku Dom. Otroci so se med seboj dogovarjali in tudi sodelovali. Tematike za lutkovno igro so iskali v dogodkih iz vsakdanjega življenja pa tudi v pravljicah in zgodovinskih dogodkih (izumrtje dinozavrov). Obdržali smo oder iz ležalnikov, gledalci so sedeli na stoli. Nastale predstave so bile zelo različne, nekatere so vključevale tudi preprosto sceno in rekvizite. Prisotni so bili tako človeški kot živalski liki. Nekateri so se izražali bolj neverbalno, drugi pa so bili verbalno nekoliko bolj spretni. Ena skupina je v svojo predstavo vključila tudi igranje na improviziran instrument. Vsaka predstava je bila posebna, lutkarji pa so bili zelo ponosni nase po končnem aplavzu.

Slika 4: Igranje prizorov z lutko

Slika 5: Predstava na temo izumrtje dinozavrov

3.4.2 Dejavnosti s senčnimi lutkami

Kot motivacijo sem uporabila predstavo, ki je bila že del prve metode dela, ki sem jo izbrala za senčne lutke – učenje z lutkami. Postavila sem platno in reflektor ter stole za otroke, ki so nestrpno pričakovali, kaj se bo zgodilo. S pomočjo senčnih lutk sem jim predstavila zgodbo o zelo lačni gosenici in s tem razvojni krog metulja. Po predstavi smo se o tem tudi pogovorili. Iz pogovora sem ugotovila, da so si otroci razvojni krog metulja zapomnili, nekateri pa so ga poznali že prej. Največ težav jim je povzročala prva stopnja razvoja – jajčece. V zgodbi se pojavi le nekaj trenutkov na začetku in so to razvojno fazo zato nekoliko izgubili, iz tega razloga sem jo sedaj še posebej poudarila. Ker v zgodbi gosenica poje najrazličnejšo hrano, sem želela preveriti, ali otroci vedo, kaj gosenice jedo v resnici. Vprašanje jim ni povzročalo težav. Povedali so, da gosenice jedo rastline, zelene liste. Nato sem jih seznanila tudi z vrsto lutkovne tehnike, pogovorili smo se, kako deluje senčna lutka, kaj vidimo na platnu in jih na koncu spodbudila, da lutke še poimenujejo. Prvi predlog je bil lutke na palici, kar sem potrdila in namignila, da imajo te zaradi sence, ki jo vidimo na platnu, še nekoliko drugačno ime. Tako smo prišli do senčnih lutk. Otroke sem spodbudila, da si lutke tudi поближе pogledajo. Zelo so jim bile všeč, še posebej metulj in gosenica – ta je imela gibljiv trup in se je s pomočjo dveh palic gibala kot prava.

Slika 6: Predstava o zelo lačni gosenici

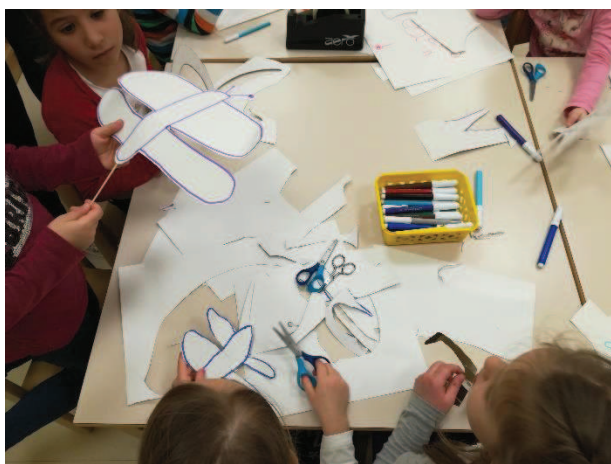

Slika 7: Pogovor po predstavi

Slika 8: Spoznavanje senčnih lutk iz predstave

Otroke sem nato povabila k mizam, kjer je sledila metoda izdelave lutke. Razdelila sem jim karton in flomastre, tako so svojo lutko najprej narisali. Poudarila sem, da je lutka lahko takšna, kot želijo, saj nisem želela, da bi zgolj posnemali moje lutke, ki so si jih prej ogledovali. Ko so lutke narisali, so jih izrezali in nato nalepili na paličico. Prve lutke so oživele že pri mizi, brez pomoči platna in reflektorja, torej v vlogi lutk na palici. Bile so zelo različne (pikapolonice, metulji, gosenice, rože, oblaki, avtomobil itd.). Na koncu so svoje lutke tudi preizkusili in jih predstavili v krajšem improviziranem prizoru. Po trije otroci so za platnom animirali in preizkušali svoje lutke, ostali pa so bili gledalci. Z dečkom, ki ima nekaj težav na govornem področju, je v predstavi sodelovala vzgojiteljica in ga tako še dodatno spodbudila k igri in h komunikaciji preko lutke.

Slika 9: Izdelovanje senčnih lutk

Slika 10: Deklici s končanima lutkama ustvarjata prve dialoge

Slika 11: Otroci s svojimi senčnimi lutkami

Slika 12: Preizkušanje senčnih lutk

3.4.3 Dejavnosti z marionetami

Ker sta dejavnosti z marionetami zahtevali več časa in delo v manjših skupinah, sem ju izvedla v dveh ločenih dnevih. Za metodo pripovedovanja z lutko sem otroke razdelila v dve manjši skupini, ki sta se nato izmenjali. Najprej sem otrokom povedala, da si bomo tokrat pripovedovali pravljice na čisto poseben način. Pripovedovali smo si pravljico o Janku in Metki. Otrokom sem pravljico začela pripovedovati v tretji osebi, nato pa se je pripovedovanju pridružila čarovnica lutka in svojo izkušnjo povedala tudi sama. Lutka je takoj pritegnila njihovo pozornost, z zanimanjem so jo spremljali in ji prisluhnili. Ker so nekateri otroci zgodbo slišali prvič, smo jo na koncu skupaj še enkrat obnovili. Sledilo je pripovedovanje, ki je potekalo v različnih medosebnih interakcijah. Otrok si je izbral želeno lutko in zgodbo povedal ostalim. Zanimivo se mi je zdelo tudi to, da si nihče od otrok ni izbral čarovnice, ampak le Janka in Metko. Nekaj otrok je zgodbo pripovedovalo celotni skupini, drugi so si pripovedovali v parih, nekaj pa jih je zgodbo pripovedovalo meni. Nekateri, govorno manj spretni, nekoliko bolj sramežljivi, sploh pa tisti mlajši otroci, so pri pripovedovanju potrebovali nekaj spodbude ali pomoč z vprašanji, ki so vodila potek zgodbe. Pri dveh pripovedovanjih v paru sem se v pripovedovanje zgodbe z drugo lutko vključila tudi sama. Kljub temu da, je otrok preko lutke komuniciral neverbalno, sem želela spodbuditi tudi verbalno komunikacijo, ki je pravzaprav bistvo pripovedovanja.

Slika 13: Pripovedovanje v paru

Slika 14: Pripovedovanje vzgojitelju

Drugo dejavnost sem izvedla naslednji dan. Temeljila je na metodi pogovarjanja z lutko. Izbrala sem pogovor na temo strah, saj je ta tematika povezana tudi s pravljico prejšnjega dne. Pogovarjali smo se v manjših skupinah po tri in štiri. S skupino otrok smo se iz igralnice umaknili v drugi prostor, kjer smo se lahko mirno pogovarjali brez motečih dejavnikov. Otroke sem vprašala:

- Kaj je to strah? (ko se bojimo, ko je tema in kličemo mamo itd.).
- Česa nas je lahko strah? (pajkov, teme, globoke vode, strahov, duhov itd.).
- Kako se počutimo, ko nas je strah? kaj storimo? (počutimo se slabo, se tresemo, kličemo očka in mamo, zamižimo, močno nam bije srce, zbežimo, kričimo, smo pogumni itd.).

S pomočjo teh okvirnih vprašanj smo nato razvijali pogovor. Pogovarjali smo se tudi o tem, kako premagujemo strah in drug z drugim delili svoje zgodbe ter občutke. Za konec smo se pogovorili o vrsti lutk in jih poimenovali.

Slika 15: Pogovarjanje z lutkami

3.5 Razprava in evalvacija

Otroci so skozi vseh šest metod dela z lutko na ustvarjalen način spoznavali nove lutkovne tehnike. Lutke so izdelovali, se z njimi pogovarjali, pripovedovali, se igrali in ustvarjali prizore ter se učili. Dejavnosti so bile uspešne in tudi otroci so lepo sodelovali. Lutke so jih zanimale, raziskovali so njihove gibalne možnosti, se seznanjali z njihovi specifičnimi značilnostmi.

Pri dejavnostih s predmeti lutkami so otroci lutke spoznavali preko metode spontane igre in ustvarjanja prizorov z lutko. Veliko so sodelovali med seboj, iskali nove možnosti, se dogovarjali in delili svoja mnenja. Pokazali so, da o gledališču že veliko vedo, saj so v predstave vključili tudi sceno in rekvizite. Metoda pogovarjanja in metoda pripovedovanja z lutko sta vključevali delo z marionetami. Tu so se otroci vživljali v vloge drugih in razvijali empatijo. V ospredju je bilo urjenje komunikacijskih spretnosti. Predvsem mlajši in tisti manj spretni so bili pri verbalnem izražanju nekoliko zadržani in so sploh pri pripovedovanju potrebovali spodbudo. Je pa bil zato pri njih toliko večji poudarek na neverbalnem izražanju (lutka je prikimala, poskočila, pomahala itd.). Manjše težave jim je na začetku povzročala tudi animacija lutke. Potrebovali so nekaj tehničnih napotkov o držanju in upravljanju lutke, nato so sami raziskovali njene gibalne zmožnosti. Senčne lutke so spoznavali preko metode učenja z lutko in metode izdelave lutke. Predstavo so z zanimanjem spremljali in aktivno sodelovali pri pogovoru. Nekateri so razvojni krog metulja že poznali, neznana jim je bila le prva faza jajčeca. Pri izdelavah lutk so bili uspešni, vsak je izdelal čisto svojo lutko. Bili so ustvarjalni in motivirani za delo, z lutkami so ustvarjali dialoge, bili nanje zelo ponosni. Ob tem so razvijali fino motoriko in ob animaciji urili orientacijo v prostoru. Kljub temu

sem naletela na deklico in dečka, ki svojim sposobnostim nista najbolj zaupala, in sta na začetku le strmela predse in bila prepričana, da tega ne znata narediti. Šele z dodatnimi spodbudami, da je čisto vsaka lutka edinstvena, sta se opogumila in izdelala svojo unikatno lutko.

Ker ima lutka pomemben vpliv za področje kognitivnega, emocionalnega in socialnega razvoja, sem skušala z njo le-te spodbuditi in nanje pozitivno vplivati, kar mislim, da mi je skozi celoten ustvarjalni proces tudi uspelo. Otroci so pripovedovali, ustvarjali dialoge, se dogovarjali, sodelovali in delili svoje ideje, se učili strpnosti. Urili so svoj besedni zaklad, se naučili in spoznali veliko novih stvari, vse dejavnosti pa so se povezovale tudi s šestimi kurikularnimi področji. Učili so se o naravi, urili gibalni razvoj, socialne in komunikacijske spretnosti, si pripovedovali pravljico, se vživljali v literarne junake itd. Razvijali so empatijo, izražali čustva (med dejavnostjo in skozi igro z lutkami), dejavnost jih je zanimala, zabavali so se in se želeli še igrati z lutko.

Skozi ves proces sem ugotavljala, da lutke otroke zanimajo, jih pritegnejo in motivirajo za dejavnost. Olajšajo jim izražanje, spodbujajo pozitivno klimo v skupini in prijateljske odnose. Otroci so aktivni in se ob tem celostno razvijajo, spoznavajo sebe in druge, obenem so lahko uspešni, ne glede na svoje sposobnosti. Zdi se mi prav, da bi vzgojitelji pogosteje posegali po tovrstnih dejavnostih z zavedanjem, da lahko z njimi otrokom veliko ponudijo. Pri samem načrtovanju in izvedbi se mi je kot ključna težava pojavilo, kako metode dela z lutko razdeliti med tri lutkovne tehnike. Odločile sem se upoštevati lastnosti lutk, časovne omejitve in materialne možnosti. Tako sem za pogovor in pripovedovanje z lutko izbrala marionete, saj sta drugi dve tehniki tehnično manj primerni. Za izdelovanje sem določila senčne lutke, ker so enostavnejše in primernejše za različne starosti in sposobnosti otrok, obenem pa je bilo tudi veliko lažje zbrati potreben material. Zagotovo bi bilo zanimivo primerjati različne uspešnosti lutkovnih tehnik v istih metodah dela z lutko in iz tega izpeljati projekt. Sama sem se odločila za časovno krajšo možnost, saj je bilo potrebnega veliko dogovarjanja in usklajevanja tudi zaradi drugih vrtčevskih aktivnosti.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Prepričana sem, da so lutke in celoten koncept lutkovnega gledališča izredno pomembna za spodbujanje vsestranskega razvoja predšolskih otrok. Lutke so za otroke pomembne tako iz umetniškega, kulturnega kot tudi iz pedagoškega vidika. Lutkovno gledališče se je skozi zgodovino močno spreminjalo in razvijalo. Lutka sama se je spremenila in pridobila mnogokatero oblike. Iz preprostih obrednih malikov je zrasla v bitje, ki ne živi več samo v lutkovnem gledališču, ampak se lahko z njim srečujemo praktično povsod.

Ker je lutka tako izredna, sem želela otrokom predstaviti lutkovne tehnike, s katerimi se srečujejo manj pogosto. Pozitivno in spodbudno sem želela na razvoj vplivati tudi s pomočjo metod dela z lutko, ki jih v svoji knjigi opisujeta Hunt in Renfro. Ob tem sem iskala odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja: Zakaj se metode dela z lutko izkažejo kot učinkovite? Kako se učinkovitost metod dela z lutko po T. Hunt in N. Renfro kaže v povezavi različnimi lutkovnimi tehnikami? Kako metode dela z lutko in različne lutkovne tehnike vplivajo na otrokova znanja, spoznanja, veščine in stališča?

Metode dela z lutko se v vrtcu izkažejo za učinkovite, ker nam ponudijo celostno ustvarjalno dejavnost, nam omogočajo veliko načinov medsebojnega povezovanja tudi z vsakodnevnimi dejavnostmi v vrtcu. Ob enem pa spodbujajo kreativnost in medsebojno povezanost. Metode dela lahko povežemo in prilagodimo katerikoli lutkovni tehniki in tematiki. Seveda se lahko določene lutkovne tehnike izkažejo kot manj primerne za določeno metodo, zato je zelo pomembno, da vzgojitelj pozna njihove lastnosti, prednosti in omejitve. Ko metode dela z lutko povežemo z različnimi lutkovnimi tehnikami, mu ponudimo celostno učenje in razvoj skozi ustvarjalni proces. Takšno povezovanje metod z različnimi lutkovnimi tehnikami prispeva k doseganju različnih kurikularnih ciljev.

Ko so otroci izdelovali lutke, je bila v ospredju iznajdljivost, ustvarjalnost in samoizražanje. Pri pripovedovanju in pogovarjanju z lutko so urili svoje komunikacijske spretnosti in besedni zaklad, se vživljali v lutko in razvijali empatijo, razreševali svoje težave, se z njimi soočali in se učili strpnosti. Širili so svoje znanje o lutkah, spoznavali svoje telesne zmožnosti v odnosu z njo, razvijali grobo in fino motoriko. Ob spontani igri in pripravi prizorov z lutko so razvijali domišljijo, izražali svoja stališča, se učili sodelovanja, medsebojnega poslušanja in izražanja občutij ter si med seboj pomagali. Razvijali so komunikacijske in socialne spretnosti. Vse to in še več lahko otrokom ponudijo lutke in metode dela z lutko.

S prebiranjem literature sem spoznala Tamara Hunt in Nancy Renfro, njune metode dela z lutko ter njihov pomen za celostno in ustvarjalno učenje. To njihovo učinkovitost sem kasneje lahko potrdila tudi z njihovo uporabo v praksi. Vzgojitelji bi se morali pogosteje seznanjati s temi načini dela, saj se jih lahko učinkovito vključi v marsikatero vrtčevsko dejavnost. Vzgojitelj, ki uporablja lutke, nudi otrokom zabavno in ustvarjalno izkušnjo, kjer lahko participirajo po svojih zmožnostih, so kljub temu uspešni, obenem pa se tudi celostno razvijajo. Z vidika bodoče vzgojiteljice se mi zdi pomembno, da spoštujemo lutkovno kulturo in zgodovino, z njima seznanimo otroke, da bodo lahko tudi sami del tega čudovitega mikrokozmosa.

5 VIRI IN LITERATURA

- Bastašič, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.
- Cvetko, I. (2010). *Veliko malo prstno gledališče*. Radovljica: Didakta.
- Ebert, O. (1994). *Lutka v vzgoji malčkov: Metodično gradivo za vzgojiteljice*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoški inštitut.
- Hunt, T. in Renfro, N. (1982). *Puppetry in early childhood education*. Austin: Nancy Renfro Studios.
- Jurkowski, H. (1998). *Zgodovina evropskega lutkarstva, od svojih začetkov do konca devetnajstega stoletja*. Ljubljana: Delo.
- Korošec, H. (2009). Lutkovna in dramska igra v otrokovih »sto jezikih«. V: Devjak, T. in Skubic, D. *Izzivi pedagoškega koncepta Reggio Emilia*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Korošec, H. in Majaron, E. (2006). Otrokovo ustvarjanje z lutkami. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, H., Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper.
- Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutka iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Majaron, E. (2017). *Vera v lutko: Razmišljanja o lutkovni umetnosti*. Ljubljana: Mestno gledališče, ljubljansko.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2006). *Psihologija otroške igre*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. (2013). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove Lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1998). *Igrajmo se z Lutkami*. Ljubljana: Mohorjeva družba.
- Varl, B. (1995a). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995b). *Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1997a). *Ploske lutke*. Šentilj: Aristej.

Cizl, Monika (2018): *Manj pogoste lutkovne tehnike v rokah predšolskih otrok*. Diplomaska naloga. Koper: UP PEF.

Varl, B. (1997b). *Mimične lutke*. Šentilj: Aristej.

Varl, B. (1997c). *Ročne lutke*. Šentilj: Aristej.

6 PRILOGE

Priloga 1: obrazec za soglasje staršev

Pozdravljeni!

Sem Monika Cizl, študentka na Pedagoški fakulteti v Kopru. V sklopu diplomske naloge – Manj pogoste lutkovne tehnike v rokah predšolskih otrok – bi želela z Vašim otrokom _____(Ime in priimek) izvesti nekaj dejavnosti. Prosim Vas za dovoljenje, da smem fotografirati vašega otroka.

Monika Cizl

PODPIS: